

«**محور توسعه جزیره هرمز، صنعت گردشگری است.**». گزاره‌ای که به کرات در پاسخ بسیاری از انتقاده‌ها به طرح‌های توسعه و پروژه‌های عمرانی جزیره هرمز به‌کار می‌رود. بدون مطرح شدن این پرسش مهم که «توسعه به چه قیمتی؟». گاهی واژه «توسعه» می‌کوشد تا تلخی اعیان‌سازی و سلب مالکیت را شیرین جلوه دهد. با این ادعا که رونق صنعت توریسم، برای مردم اشتغال‌زایی به همراه دارد و راه توسعه را هموار می‌کند. اما معنای واقعی توسعه چیست، چگونه محقق می‌شود و برندگان نهایی آن چه کسانی هستند؟ بحث‌ها و حواشی پیرامون توسعه جزیره هرمز و اهمیت این موضوع نیازمند شناخت معنای دقیق «توسعه» و نیروهای دخیل در این مسئله است.

شقایق پرتو

shqaye@gmail.com

● **ساخت‌وسازهای مجهول**

سلب مالکیت از زمین برای ایجاد پروژه‌های گردشگری و عمرانی در جزیره هرمز، بحث تازه‌ای نیست. مدتی است که ساخت‌وساز زمین‌های مسکونی در هرمز به دلیل اختلاف میان شهرداری جزیره و مسکن‌و شهرداری فలా متوقف شده‌است. قیمت مسکن در جزیره و جنون مالکیت زمین از سوی غیروبیان اما روزبه‌روز بیشتر می‌شود. اخیرا پروژه افتگاه بومگردی «ماجرا» که «علی رضوانی» کارفرمای آن است اما به «احسان رسول‌اف» نسبت داده می‌شود، سروصدا به پا کرده‌است. این اقامتگاه در آستانه افتتاح، با انتقادهای شدیدی از سوی فعالان محیط زیست، کارشناسان و معماران مواجه شده‌است. عمده انتقاده‌ها معطوف به موضوعات زیست‌محیطی، اقتصادی واجتماعی است. اقامتگاه مانجا تنها نیمه در حال ساخت جزیره هرمز نیست. حداقل سه اقامتگاه نیمه‌تمام دیگر در هرمز وجود دارد. یکی از این اقامتگاه‌ها با وجود پیشرفت بخش اعظمی از پروژه، چندین سال است که به دلایل نامعلوم نیمه‌کاره رها شده‌است. دو پروژه دیگر اما در سکوت و به سرعت درحال ساخت است. اقامتگاه‌های مجهول‌الطهویه‌ای که حتی کارفرمای آن‌ها به‌طور واضح مشخص نیست. «علی اولایی»، نماینده مسکن‌وشهرسازی جزیره هرمز درمورد این‌ها تمایز این پروژه‌ها می‌گوید: «بهرتر است سوال نپرسید». علاوه‌بر این‌ها، چند ساختمان طبقاتی دیگر در بافت مسکونی جزیره وجود دارد که به گفته اولایی متعلق به علی رضوانی، کارفرمای اقامتگاه ماجرا است. در ضلع شمالی جزیره و نزدیکی پارک گردشگری نیز زمین‌هایی موسوم به معدن «خاک سرخ» وجود دارد که شنیده‌ها حاکی از تقسیم آن‌ها بین سرمایه‌داران معدن است. نماینده مسکن و شهرسازی اما این موضوع را تکذیب می‌کند و آن‌ها را متعلق به دولت می‌داند. کنار هم چیدن این اطلاعات صدوقنیض، وضعیت بفرنج مالکیت زمین در جزیره را نمایان می‌کند.

● **حق بر شهر**

نمی‌توان نقش گردشگری را به‌عنوان یکی از مولفه‌های مهم درآمدزایی برای مردم جزیره هرمز گمان کرد. این پروژه‌های گردشگری اما چطور می‌توانند منفعت مردم جزیره را تأمین کنند؟ «فاطمه انبیاک»، معاون گردشگری میراث فرهنگی به این توضیح کوتاه اکتفا می‌کند که مردم از طریق اشتغال‌زایی و رونق اقتصادی این پروژه‌ها نفع می‌برند. احداث این هتل‌ها اما چه نفعی به مردمی می‌رساند که تا پیش از این با ایجاد دادن خانه‌های شان به گردشگران درآمد کسب می‌کردند؟ این پروژه‌ها بومیان را صرفا به نیروی کار تقلیل داده و سبب خروج سرمایه از جزیره شده‌است؛ این یعنی مانعی جدی در توانمندسازی و بهبود زندگی مردم بومی جزیره. اینجااست که اهمیت مشارکت مستقیم مردم محلی در پروژه‌های گردشگری و سیاست‌گذاری‌های شهری روشن می‌شود. موضوعی که از آن تحت عنوان «حق بر شهر» یاد می‌شود. این موضوع یکی از مفاهیم مورد بحث «هاری لوفور»، فیلسوف فرانسوی است. به عقیده لوفور،

اعتبارات مختلف صورت می‌گیرد. خانه‌ها بومگردی و بسیاری از اقامتگاه‌ها در جزیره هرمز به وسیله بومیان همان سالی که پروژه اقامتگاه بومگردی ماجرا احداث می‌شد با آن مخالف بود. علیرغم نیت خیر سرمایه‌گذارین پروژه که همان ایجاد فضای کسب‌وکار برای جوانان در جزیره است اما از لحاظ روش، نوع سازه و استانداردهای معرفی ما در همان زمان هم با احداث این پروژه مخالف بودیم. بنیاد برکت مسئول تصمیم‌گیری درمورد دادن یا ندادن مجوزها نیست و صرفا نقش معرفی‌کردن سرمایه‌گذاران، ارزایی و مشاوره دادن را دارد و صدور مجوز از لحاظ قانونی در حوزه اختیارات دستگاه‌های اجرایی است. بنابراین این پروژه جزو حوزه‌هایی نبود که ما با آن درگیر شویم و مجوز احداث و باع تسریع روند پروژه‌های توسعه شده‌است.»

۹۹

ساخت‌وساز این

هتل‌ها در جزیره هرمز باعث

بازاندیشی مفهوم حق بر شهر

مردم هرمز شد

مردمی که جزیره‌شان

دیگر زمینی برای تصرف ندارد

اما مرکز نشینان

هم چنان آن را تکه‌تکه

می‌کنند

در نهایت این مردم جزیره

هستند که به دنبال قطار

توسعه می‌دوند

اما از آن نفعی نمی‌برند

گفت‌وگو با «پوریا جهان‌شاد»، پژوهشگر فضا و مطالعات شهری انتقادی

هنر؛ میدان‌دار پنهان سلب مالکیت

«پوریا جهان‌شاد»، فارغ‌التحصیل مهندسی عمران و فعال حوزه مطالعات شهری است. او یکی از منتقدان طرح‌های توسعه جزیره هرمز است. این پژوهشگر گره از کلاف درهم تنیده توسعه نامتوازن، حق بر شهر و رابطه هنر و سلب مالکیت در هرمز باز می‌کند.

■ از نظر شما پروژه‌های عمرانی هرمز تا چه اندازه منافع مردم جزیره را تأمین می‌کند؟

شواهد امر می‌گوید نهایتا منفعت جامعه محلی از این ساخت‌وساز منفی است، بلکه می‌تواند فاجعه‌ای اجتماعی را برای آن‌ها رقم بزند. کل این اتفاق‌ها در جزیره به اسم فریبده توسعه انجام می‌شود. شرکت نقش‌کلید» به خواست «بنیاد برکت» سند توسعه‌ای آماده کرد و ظاهرا بعد از آن دانشگاه آزاد تغییراتی در محتوای آن داد. اطلاعاتی که از این سند به بیرون درز کرد بر توسعه از قبل گردشگری تاکید دارد. متأسفانه در ایران توسعه صرفا در نسبت با اقتصاد و رشد اقتصادی سنجیده و معیار موفقیت یا عدم موفقیت یک برنامه توسعه، رشد شاخص‌های اقتصادی در نظر گرفته می‌شود. این تعریف از توسعه هداه‌ست که به چالش کشیده شده. امروز مفهوم توسعه به دلیل آن‌که در نسبت با انسان تعریف می‌شود، دارای ابعاد اجتماعی و سیاسی بسیار مهمی است که توسعه را در قالب یک ضلع‌سیلی معنادار می‌کند. در هرمز چگونه می‌شود از منافع و کسب درآمد جامعه محلی صحت کرد وقتی آن‌ها از حداقل حق مداخله در سیاست‌گذاری‌های شهری محروم هستند، امکان تشکیل‌یابی و هیچ نوع ابزار چانه‌زنی برای حفظ منافع‌شان در برابر سرمایه‌گذاران راننی و بانکی در اختیار ندارند؟ مثال‌های مشخصی از کوتاهی دست مردم وجود دارد، از رفت‌وآمد هزینه‌بر نهادهای قدرت برای تهیه طرح توسعه و نحوه فراربتندی و اجرای آن، تا هجوم یک‌باره سرمایه‌گذاران زیوردرشت به جزیره و مهم‌تر از همه این‌ها خصوصی‌سازی گسترده منابع عمومی(راضی

ضرورت ساخت هتل‌ها و اقامتگاه‌های متعدد در جزیره هرمز چیست؟

جایی که هرمز تمام می‌شود

دلیل واقعی افزایش حساسیت‌ها را اما می‌توان در نقدهای جدی یافت که به آسیب‌های زیست‌محیطی این اقامتگاه وارد است. نقدهایی که به نظر نمی‌رسد علی‌رغم گذشت هفته‌ها، پاسخ‌هایی درخور از سوی طراحان و سازندگان آن یافته باشد. در فاز بعد که هنوز در جریان است ما با نقدهایی از جنس دیگر روبه‌رو هستیم که از سوی پژوهشگران شهری و کنشگران اجتماعی مطرح شده‌است. نقدهایی که اساسا کل سازوکار بیماری را نشانه رفشانند؛ اشکال مختلف زمین‌خواری و سلب مالکیت را در زویرق لفاظی‌های طراحان و متولیان این‌گونه پروژه‌ها می‌یابن‌شود و به آن‌ها مشروعیت می‌دهند. «رخداد تازه مستند» سلسله نشست‌هایی را با هدف آشناسازی جامعه معماران و طراحان شهری با ترم‌های انتقادی و جلب‌توجه آن‌ها به زمینه‌های سیاسی-اجتماعی یک طرح معماری برگزار کرد؛ در این نشست‌ها موضوعاتی چون «مشارکت با جامعه محلی»، «طراحی مشارکتی»، «تولید مشارکتی دانش»، «توانمندسازی جامعه محلی»، «مداخله مشارکتی»، «مقررات‌زدایی و خصوصی‌سازی بی‌حساب‌و‌کتاب راضی عمومی، معنایی جز تسریع روند استعمار جزیره و استثمار نیروی کار توسط سرمایه‌داران مرکز نشین ندارد. درحالی‌که اهالی هرمز حتی هنوز نتوانسته‌اند سهم کامل خود از صادرات خاک از معدن خاک سرخ هرمز را ابتیاع کنند، اگر از این سند به بیرون درز کرد بر توسعه از قبل گردشگری موفق شدند این مفاهیم کلیدی را وارد گفت‌وآل کالبد مجور معماران و طراحان کنند. بایان حال احتمالا کمتر کسی جسد می‌زد این مفاهیم پس از چند سال به جزیری مداخله می‌شود. اتفاقی که متأسفانه در مورد اقامتگاه ماجرا رخ داد. مفاهیم مورد بحث به بخشی از پروپاگاندای طراحان برای مشروعیت‌بخشی به حضور سرمایه‌گذاران و تسویق‌های محلی، قدری انضمامی‌تر به موضوعات نگاه کنند و به نیروهای سیاسی-اجتماعی مختلف بیشتر توجه کنند که ابعاد پروژه‌های‌شان را از خود متأثر می‌کنند.

■ شما معتقدید که نباید توپ را فقط در زمین مسئولان انداخت. پس چه کسانی را در سلب مالکیت و بیرون‌رانی مردم از جزیره مقصر می‌دانید؟ هنرمندان و برگزاروی پروژه‌های متعدد هنری در جزیره هرمز هم در این سلب مالکیت ذخیل هستند؟

نقش هنر به‌عنوان میدان دراپنهان سلب مالکیت از مردم و اعیان‌سازی غیرقابل انکار است. اگرچه که ابغای این نقش ربطی به ماهیت تاریخی-فلسفی‌هنر ندارد. بلکه ناشی از واقعاً به توسعه زیرساخت می‌اندیشید، اولین قدم آن است که خودتان شروع کنید و این عاملیت را به جامعه محلی بدهید که درباره خصوصی‌سازی اراضی عمومی‌شان از بین بردن منظر شهری‌شان، آسیب زدن به محیط زیست‌شان، مشروعیت‌بخشی به سلب مالکیت عمومی در قالب یک طرح معماریه و اشتغال به طراحی یک عرصه عمومی بدون کم‌ترین توجه به روندهای شبه‌دموکراتیکی مثل سبایقه، مناقضه و غیره، شما و کارفرمای‌تان را به چالش بکشند و از شما دادخواهی کنند. اینجا باید پرسیم ما به‌عنوان یک معمار یا مهمتر از آن، رابط بین کارفرما و مردم آیا بر حوزه دالت مفاهیمی که به کار می‌گیریم تسلط داریم؟ کسی که مدارک منتشرشده این دفتر را مرور می‌کند، حق دارد که خود پرسد مصادیق مشارکت با جامعه محلی چیست که مدام به آن ارجاع داده می‌شود. اگر مشارکتی صورت گرفته است، اگر بومیان در قبال سهمی از چیزی نسبت به خصوصی‌سازی زمین‌های‌شان تن داده‌اند، اگر در طراحی مداخله مستقیم داشته‌اند، اگر در قالب پرسشنامه‌هایی از بومیان نیازسنجی شده‌است، اگر با بومیان برای جلب مشارکت عمومی در مدیریت آینده مجموعه توافق‌نامه‌ای نوشته شده‌است، اگر درصدی از درآمد این بومگردی قرار است در قالب یک تعاونی یا هر شکل دیگری به بومیان برسد، ذی نفعان باید اطمینان از موضوعات را منتظرش کنند، اما اگر صراا جوانب معماری و تسویق همکاران، منتهی به این کیس جسد می‌زد این مفاهیم پس از چند سال به جزیری مداخله می‌شود. اتفاقی که متأسفانه در مورد اقامتگاه ماجرا رخ داد. مفاهیم مورد بحث به بخشی از پروپاگاندای طراحان برای مشروعیت‌بخشی به حضور سرمایه‌گذاران و تسویق‌های محلی، قدری انضمامی‌تر به موضوعات نگاه کنند و به نیروهای سیاسی-اجتماعی مختلف بیشتر توجه کنند که ابعاد پروژه‌های‌شان را از خود متأثر می‌کنند.

■ شما معتقدید این موضوع زیرساخت فقط در گسترش زیرساخت‌ها اشاره شده‌است. من به‌شخصه گمان نمی‌کنم متولیان این طرح آن قدر از درک موضوع بی‌بهره باشند که نتوانند تشخیص دهند توسعه زیرساخت فقط در گسترش شبکه فاضلاب و امثال آن خلاصه نمی‌شود. بایان حال به این دوستان باید متذکر شد که توسعه زیرساخت در وهله اول به این معنا است که آن جامعه محلی از این توانایی برخوردار شود که برای خودشان تصمیم بگیرند. پس اگر واقعاً به توسعه زیرساخت می‌اندیشید، اولین قدم آن است

با جریان قدرت است. البته دامنه این بحث بسیار گسترده و عمیق است. اساسا حضور چهره‌هایی مثل رسول اف در هرمز که متافع سیاسی-اقتصادی‌شان در سایه هنر و مشروعیت‌بخشی به سلب مالکیت عمومی در قالب یک درواقع آن‌هایی که اندکی بیشتر فعالیت‌های او از دنبال کرده‌اند به‌خوبی می‌دانند که حاکم گالری «محسن» بخشی از نقدی‌اش گن را به‌شکل سرمایه‌گذاری در زمین و مسوغات تحت لای کار می‌کند. فرسوی، کتاب‌فروشی، کافی‌شاپ و رستر کارسازی کرده‌است. به‌عبارتی رسول اف از مشروعیت فعالیت فرهنگی معمار یا مهمتر از آن، رابط بین کارفرما و مردم آیا بر حوزه در تصمیم سرمایه‌های ملکی و مستغلات‌اش نهایت‌بهره را می‌برد. کافی است به مدارک اقامتگاه ماجرا توجه کنیم تا نشانه‌هایی از ارتباط بین رویداد فرش خاک و این اقامتگاه بباییم. نشانه‌هایی که فراتر از تولید دو فیلم مستند رسول اف از فرش خاک می‌رود. درواقع کسی که آشکارا در مدارک این پروژه به‌عنوان مالک زمین به‌وا اشاره‌شده، فردی است که برای چندین دوره مدیر پروژه فرش خاکی بود. علاوه‌بر آن می‌دانیم که زمین اقامتگاه کنونی هم در مجاورت پروژه فرش خاکی قرار دارد. درواقع پروژه‌ای که برگزارکننده‌ها و هنرمندان شرکت‌کننده برای یک دهه آن را مایه مباحث است در قالب یک تعاونی یا هر شکل دیگری به بومیان برسد، به‌تدریج اما نهایتا خود به‌تلا تبدیل شد، بلکه زمینه‌ای برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌دیدند. اقدامی آشنا در حیطه سلب مالکیت در ایران و این بار باربا بهره بردن از نام و مشرویت‌های رویداد فرش خاکی برای توجیه خصوصی‌سازی اراضی مردم هرمز و داروین این بخش از چنگ آن‌ها شد. اتفاقی که مشارکت‌کنندگان خوشحال در تصاویر رویداد به‌ظاهر هنری، خواب آن را هم نمی‌